

УДК 338.24(339.137); JEL classification: Q10
DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2021-3-1>

ТОРОХТІЙ Богдан Григорович, здобувач кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, ORCID ID: 0000-0002-2006-5819

КРАСНОРУЦЬКИЙ Олексій Олександрович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, ORCID ID: 0000-0001-6439-7922

СТРУКТУРА ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Торохтій Б. Г., Красноруцький О. О. Структура зовнішнього середовища макроекономічних чинників формування економічної стійкості аграрних підприємств.

У статті досліджено структуру зовнішнього середовища макроекономічних чинників формування економічної стійкості аграрних підприємств, зокрема виділено основні фактори зовнішнього середовища, які здатні надати нові можливості формуванню економічної стійкості підприємств, зокрема: коливання курсів національних валют; зміни інтересів власників підприємств; рівень майбутніх технологій та ін. Проведено порівняння основних характерних соціально-економічних параметрів, що є основою забезпечення економічної стійкості, за індустріальної та за сучасної інформаційно-інноваційної економіки. Встановлено, що в агрегованому вигляді макроекономічні фактори впливу на функціонування аграрних підприємств уособлюються категорією «інституційне середовище». Лобювання розглянуто як дієвий механізм впливу інститутів блоку коригування і мотивації на траєкторію розвитку інституційних рамок взаємодії економічних суб'єктів шляхом консолідації зусиль захищених сторін.

Ключові слова: економічна стійкість, інституційне середовище, інститут, зовнішнє середовище, лобювання, аграрні підприємства.

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку ринкового середовища економічна стійкість набуває все більш важливого значення. Позитивні значення показників економічної стійкості є підґрунтям для нормального функціонування підприємств і поступового зростання їх економічного потенціалу. Управління економічною стійкістю є одним із основних елементів менеджменту на підприємстві, необхідною передумовою стабільного розвитку підприємства. В процесі управління економічною стійкістю підприємства виникає потреба у виявленні факторів, що на неї впливають, що є важливим завданням вітчизняних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Управління економічною стійкістю підприємств є важливою науковою задачею та об'єктом досліджень багатьох науковців, зокрема: Амош О., Андреева Т.Є., Ансофф І., Арєф'єв О., Бланк І.А., Горячева К.С., Друкер П., Єрмошенко М.М., Климчук С.В., Козаченко А., Мочерний В.С., Поддєрьогін А., Шумпетер Й. та ін. Проте незважаючи на значний науковий доробок щодо питань управління економічною стійкістю підприємств, залишається багато неохоплених проблем, зокрема щодо структури зовнішнього середовища макроекономічних

чинників формування економічної стійкості аграрних підприємств.

Мета статті: дослідити структуру зовнішнього середовища макроекономічних чинників формування економічної стійкості аграрних підприємств.

Виклад основного матеріалу. При дослідженні економічної стійкості підприємства необхідно враховувати фактори внутрішнього та зовнішнього середовища. До факторів зовнішнього середовища віднесено політичні, адміністративні, правові, соціальні, демографічні, екологічні.

Під час аналізу зовнішніх факторів варто звернути увагу на державну політику як на вагомий елемент впливу. Адже прийняття неочікуваних нормативно-правових актів, часта зміна податкової, митної, фінансової системи ускладнює швидкість реагування підприємства на ці зміни. А розхитана ситуація та неясність у принципах застосування оновлених державних норм вибиває підприємство із колії стабільного розвитку. Тому ефективно забезпечення економічної стійкості повинно пристосовуватись до змін у державному регулюванні. Не менш важливими факторами економічної стійкості є рівень безробіття, середня зарплата та заборгованість по виплаті заробітної плати. Саме ці фактори чітко

характеризують соціальну частину зовнішнього середовища [1].

В ході досліджень було виявлено значний вплив зовнішнього середовища на формування економічної стійкості. Слід відмітити, що система зовнішніх сил і факторів складна, мінлива і невіддільна підприємствам як окремому суб'єкту господарювання. Зовнішні фактори безпосередньо або опосередковано генерують і формують те середовище, в якому здійснюється діяльність підприємства. В той же час підприємство, будучи активною складовою зовнішнього середовища, змінюючись, прагне впливати на розвиток власне цього самого зовнішнього

середовища. При цьому важливою умовою стійкого функціонування підприємства є наступний алгоритм: підприємство має знаходити і отримувати необхідні ресурси, збувати свою продукцію, реалізовувати свою стратегію, розуміючи, реагуючи, змінюючи свої погляди, співставляючи їх з трансформацією, що відбувається, адаптуючись до тенденцій у зовнішньому середовищі.

Звернімося до ретроспективного аналізу та порівняємо основні характерні соціально-економічні параметри, що є основою забезпечення економічної стійкості, за індустріальної та за сучасної інформаційно-інноваційної економіки (табл. 1).

Таблиця 1

Основні характерні соціально-економічні параметри, що є основою забезпечення економічної стійкості [2]

Параметри	Характерні особливості параметрів	
	індустріальна економіка	інформаційно-інноваційна економіка
Географічне положення під-ва	обмежене (локальне, регіональне)	глобальне
Ресурси підприємства	фізичні активи	інтелектуальні активи
Організаційна структура під-ва	самодостатність	взаємозалежність
Товари	масове виробництво	індивідуалізація
Якість	найкращий доступний рівень	безкомпромісна
Споживча цінність товарів	обмежена	висока
Можливості та загрози	переважно внутрішні	зовнішні
Характер можливостей та загроз	визначений	невизначений
Невизначеність	джерело ризиків	джерело нових можливостей
Структура управління	піраміда	мережева
Стратегія управління	зверху вниз	знизу вверх
Бізнес-операції	вертикальна інтеграція	віртуальна інтеграція
Джерело конкурентоспроможності	стабільність	інноваційні зміни
Характер інноваційних змін	поступові	революційні
Мотивація персоналу	конкурувати	результат команди
Управління персоналом	дотримання правил підлеглими	ініціатива і відповідальність
Стиль управління	структурований	гнучкий
Очікування від роботи	стабільна зар. плата, соціальний захист	особистісний ріст та високі доходи
Контроль і звітність	періодично	в режимі реального часу
Підсумковий результат	прибуток	додана вартість

Вказані в табл. 1 параметри визначають умови та принципи управління економічною стійкістю підприємств, вибір відповідних стратегій та механізмів їх забезпечення. Сутність цих параметрів за індустріальної економіки суттєво відрізняється від сутності за сучасної інформаційно-інноваційної економіки, особливо щодо посилення ролі інтелектуальних факторів виробництва та уваги до соціальних аспектів діяльності підприємств, що потребує розробки нових концепцій, стратегій і механізмів управління економічною стійкістю підприємств.

Зовнішні чинники, що впливають на стійкість підприємства, поділяються на відомі та невідомі. Відомі фактори тією чи іншою мірою піддаються регулюванню, невідомі – ні. Об'єктивна неповнота інформації не дозволяє врахувати всі зовнішні чинники. Зовнішні чинники за своїми масштабами поділяються на глобальні та національні, за часовою характеристикою – на постійні та тимчасові,

за джерелами виникнення – на закономірні та випадкові, за спрямованістю впливу – на прямі та непрямі, які, у свою чергу, систематизуються за груповими ознаками. Важливо враховувати, що умовою ефективного впливу регульованих зовнішніх факторів є їхня системність і узгодженість. Якщо ж така умова не дотримується, то можливе зростання невизначеності та ризиків, що може негативно вплинути на економічну стійкість підприємств [2].

До факторів ризику, здатних порушити економічну стійкість підприємства, відносяться ті можливі зміни вхідних та вихідних потоків, які неможливо заздалегідь передбачити. Вступаючи до економічних відносин, підприємство ризикує, так як будь-який із потоків, що пов'язують її з ринковим середовищем, може бути повністю або частково перекрито за рішенням учасників обміну, у тому числі через дії з конкурентних мотивів. При оцінці доцільності та ефективності

конкретних заходів щодо зниження ризику необхідно оцінити динаміку ризику, порівняти отримані результати з цілями та ступенем їх досягнення та зробити висновок про економічну доцільність цих заходів. Також щодо факторів зовнішнього середовища: забезпечення економічної стійкості підприємства вимагає володіння конкурентною інформацією, яка дає керівництву підприємства систематичну можливість аналізувати данні

про конкурентів і використовувати їх при прийнятті рішень. Слід зазначити, що більшість дослідників при дослідженні факторів зовнішнього середовища підприємств, як правило, приділяють увагу аналізу потенційних загроз і відповідних ризиків, а не новим можливостям. Оскільки зовнішнє середовище підприємств в динаміці свого розвитку має як потенційні ризики, так і нові можливості, то проведемо їх детальний аналіз (табл. 2).

Таблиця 2

Основні фактори зовнішнього середовища, які здатні надати нові можливості формуванню економічної стійкості підприємств

Фактори зовнішнього середовища	Характер їх впливу на економічну стійкість підприємства
Прогнозовані вподобання споживачів	Визначають майбутній попит на товари і можливі об'єми їх продажу
Колівання курсів національних валют	Визначають обсяги експорту товарів підприємства і величини сальдо їх торгових балансів
Зміни в поведінці конкурентів	Підвищують конкуренцію на ринку товарів і прагнення підприємства змінювати конкурентну стратегію
Зміни національних і міжнародних норм стандартів якості і безпеки продукції	Впливають на споживчу цінність продукції та імідж її виробників, а відповідно на попит
Зміни інтересів власників підприємств	Впливають на процес прийняття стратегічних рішень
Зміни кон'юнктури світових фондових ринків	Впливають на капіталізацію підприємств і на рівень довіри їх потенційних інвесторів
Рівень майбутніх технологій	Впливає на якість і продуктивність бізнес-процесів і товарів, що виробляються, а також ріст попиту на них
Рівень державного регулювання	Визначає свободу дій підприємств
Параметри інституційного середовища економіки	Визначають можливість отримання необхідних економічних ресурсів і факторів виробництва та їх цінних показників

З таблиці випливає, що за сприятливих умов взаємодія вказаних факторів зовнішнього середовища створює нові можливості щодо формування економічної стійкості підприємств, а не тільки ризики й загрози.

В агрегованому вигляді макроекономічні фактори впливу на функціонування аграрних підприємств уособлюються категорією «інституційне середовище», що є предметом дослідження інституційної теорії. Центральним поняттям інституціоналізму є категорія «інститут», наукова література дає цілий спектр розуміння її сутності. Поняття «інститут» є міждисциплінарним, використовується в роботах з соціології, політичної філософії, соціальної психології, економічної теорії і інших прикладних економічних наук.

Соціолог Дж. Ролз в роботі «Теорія справедливості» пропонує наступне розуміння інститутів – публічна система правил, які визначають посаду і становище з відповідними правами і обов'язками, владою і недоторканістю, і тому подібне. Ці правила специфікують певні форми діяльності в якості дозволених, а інші в якості заборонених, і відповідно до них карають одні дії та захищають інші, коли відбувається насильство. В якості прикладів, або більш загальних соціальних практик, ми можемо навести ігри, ритуали, суди і парламенти, ринки і системи власності [3].

Аналіз підходів до визначення змісту інституту з точки зору представників економічної теорії представлено в табл. 3.

Аналізуючи представлені вище визначення категорії «інститут» можна виділити точки співпадіння, сформувавши перелік підходів до розуміння сутності інститутів: еволюційний, соціальний, нормативний, суспільного договору, теорії ігор, психологічний, нормативно-соціальний. В розрізі сформульованих підходів отримано структуру агрегованих концептуальних визначень, а саме: комплекс дій та зразків поведінки; система норм та правил; обмеження і засоби мінімізації трансакційних витрат; соціальні структури, організації, утворення; сукупність звичаїв, традицій. Взаємодія суб'єктів аграрного ринку, що реалізують стратегічну мету досягнення економічної стійкості, з інститутами макроекономічного середовища має діалектичний характер: з одного боку – сільськогосподарські бізнес-структури приймають зовнішні впливи у вигляді сформованих інституційних рамок, з іншого – використовують інституційні можливості застосування легальних і позалегалічних інструментів з метою коригування алгоритмів отримання ресурсів, збутової політики тощо.

Інституційне середовище функціонування аграрних підприємств є уособленням факторів макроекономічного рівня, що, з

одного боку, сприймаються суб'єктами господарювання як сформовані інституційні рамки, з іншого – здатні до трансформації в результаті активного використання інституційних можливостей легального

(цивілізований лобізм) та нелегального (корупція) характеру з боку бізнес-структур, зацікавлених в розширенні можливостей набуття економічної стійкості.

Таблиця 3

Підходи до визначення сутності категорії «інститут»

Автор	Розуміння сутності інституту
Вебленом Т.	Розповсюджений спосіб мислення про те, що стосується окремих відносин між суспільством і особистістю та окремих функцій, що вони виконують, і система життя суспільства, яка складається з сукупності діючих у певний час або в будь-який момент розвитку будь-якого суспільства, може з психологічного боку бути охарактеризована в загальних рисах як превалююча духовна позиція або розповсюджене уявлення про спосіб життя у суспільстві
Коммонс Дж.	Коллективна дія по контролю, вивільненню і розширенню колективної дії
Мітчел У.	Пануючі і у вищому ступені стандартизовані суспільні звички
Смелзер Н.	Сукупність ролей і статусів, призначена для задоволення визначеної потреби
Ролз Дж.	Публічна система правил, які визначають посаду та становище з відповідними правами і обов'язками, владою і недоторканістю
Норт Д.	Правила, механізми, що забезпечують їх виконання, і норми поведінки, що структурують взаємодію між людьми, що повторюються
Ходжсон Дж.	Звички, що дозволяють не лише закріплювати ті чи інші процеси на виробництві, в суспільстві і в державі, а й дозволяють підвищувати продуктивність праці (досвід виробництва тих чи інших товарів робітниками також є родом звички), а також заключають контракти (через спостереження за правилами поведінки в колах ділових партнерів)
Шастітко А.Є.	Правила, що безпосередньо визначають альтернативи для формування інших правил і піддаються змінам зі значними витратами
Іншаков О.В.	Типові комплекси інституцій, виступаючі функціональними генотипами організації, еволюційно сформованими моделями їх функціональної структури

Оцінка дієвості інститутів ускладнюється суб'єктивним компонентом, що полягає у формуванні ментального образу інституту у свідомості, причому не тільки в індивідуальній, а й у колективній. Зазначена особливість певним чином нівелюється застосуванням підходів експертного оцінювання. Саме зазначений метод нами було використано для оцінки ваги виділених нами блоків інституційного середовища, серед яких: блок управління, блок легітимації, блок обмеження, блок коригування та мотивації. В результаті отримано висновок про посилення ролі блоку коригування та мотивації, до складу якого входять дорадчі інститути, міжнародні формальні інститути, інститути комунікації. Зазначена тенденція є наслідком актуалізації їх дієвої складової у процесах прийняття рішень інститутами блоку управління в умовах конкурентності на політичному ринку. Особливо виокремлюється роль наднаціональних інститутів коригування та мотивації, що зумовлено фактором глобалізації та лібералізації економічних відносин. Лобіювання розглянуто як дієвий механізм впливу інститутів блоку коригування і мотивації на траєкторію розвитку інституційних рамок взаємодії економічних суб'єктів шляхом консолідації зусиль зацікавлених сторін. На основі структурування наслідків лобізму визначено, що їх спрямованість залежить від інструментів, що використовуються для реалізації вузькогрупових інтересів. Формування культури лобіювання на основі легальних інструментів має потенціал набуття

економічної безпеки національного рівня в наслідок забезпечення прагнення аграріїв до досягнення економічної сталості (це зумовлено ключовою роллю аграрного сектору в макроекономічних процесах країни).

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином, в ході досліджень було виявлено значний вплив зовнішнього середовища на формування економічної стійкості. Слід відмітити, що система зовнішніх сил і факторів складна, мінлива і невіддільна підприємствам як окремому суб'єкту господарювання. Було проведено порівняння основних характерних соціально-економічних параметрів, що є основою забезпечення економічної стійкості, за індустріальної та за сучасної інформаційно-інноваційної економіки. Виділено основні фактори зовнішнього середовища, які здатні надати нові можливості формуванню економічної стійкості підприємств, зокрема: прогнозовані вподобання споживачів; коливання курсів національних валют; зміни в поведінці конкурентів; зміни національних і міжнародних норм стандартів якості і безпеки продукції; зміни інтересів власників підприємств; зміни кон'юктури світових фондових ринків; рівень майбутніх технологій; рівень державного регулювання; параметри інституційного середовища економіки. Крім того, інституційне середовище функціонування аграрних підприємств є уособленням факторів макроекономічного рівня, що, з одного боку, сприймаються

суб'єктами господарювання як сформовані інституційні рамки, з іншого – здатні до трансформації в результаті активного використання інституційних можливостей

легального (цивілізований лобізм) та нелегального (корупція) характеру з боку бізнес-структур, зацікавлених в розширенні можливостей набуття економічної стійкості.

Література.

1. **Новоселецький О.М.** Моделювання стійкості функціонування підприємства з урахуванням ризику: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.11 Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці. Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана". К., 2008. 18 с.
2. **Орел А.М.** Управління конкурентним потенціалом суб'єктів агробізнесу в системі інноваційно-інвестиційного розвитку: теорія, методологія, практика. Дис. на здоб. наук. ступ. д. е. н. 2020. Суми: Сумський національний аграрний університет, 400 с.
3. **Демкура Т.** Як побудувати власний бізнес на основі цінностей. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/yak-vibuduvati-vlasnu-spravu-na-osnovi-cinnostey-50059950.html>.
4. **Веблен Т.** Теория праздного класса. М.: Прогресс, 1984. URL: <https://socioline.ru/pages/t-veblen-teoriya-prazdnogo-klassa>.
5. **Каспиров А.В.** Управление устойчивым развитием предприятия: Автореферат дис. канд. эк. наук. Саратов.: СГС ЭУ, 2001. 20 с.
6. **Мова В.В., Колобушкин Ю.П.** Системный поход в экономике. К.: ПП НВ, 2004. 204 с.
7. **Пономаренко В.С.** Современные проблемы моделирования социально-экономических систем: монография / Под ред. В. С. Пономаренка, Т. С. Клебановой, Н. А. Кизима. Х. : ИД «ИНЖЭК», 2009. 440 с.
8. **Лагодієнко В.В., Голодонюк О.М., Мілчева В.В.** Стратегічні рішення просування на ринок інноваційного продукту зі вторинної сировини виноробства. *Економіка харчової промисловості*. 2018. Том 10, Випуск 3. С. 41-47.
9. **Сиротюк Г.** Концептуальні засади сталого розвитку аграрних підприємств. *Аграрна економіка*. 2018. Т. 11. № 3-4.
10. **Солоненко Ю.В.** Організаційно-економічний механізм управління підприємствами сімейного бізнесу: автореф. на здоб наук. ступ. к.е.н. за спец. 08.00.04. Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2019. 23 с.

References.

1. **Novoselets'kyj, O.M.** (2008). *Modeliuvannia stijkosti funktsionuvannia pidpriemstva z urakhuvanniam ryzyku*. [Modeling the sustainability of the enterprise's operation taking into account the risk]. Abstract of Ph.D. Thesis. 08.00.11. Derzh. vysch. navch. zakl. «Kyiv. nats. ekon. un-t im. V.Het'mana». Kyiv. Ukraine.
2. **Orel, A.M.** (2020). *Upravlinnia konkurentnym potentsialom sub'iektiv ahrobiznesu v systemi innovatsijno-investytsijnoho rozvytku: teoriia, metodolohiia, praktyka*. [Management of the competitive potential of agribusiness subjects in the system of innovation and investment development: theory, methodology, practice]. D. Sc. Thesis. 08.00.04. Sumy. Ukraine.
3. **Demkura, T.** (2019). *Yak vybuduvaty vlasnyj biznes na osnovi tsinnostej*. [How to build your own business based on values]. Available at: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/yak-vibuduvati-vlasnu-spravu-na-osnovi-cinnostey-50059950.html>.
4. **Veblen, T.** (1984). *Teoriya prazdnogo klassa*. [The Theory of the Leisure Class]. Available at: <https://socioline.ru/pages/t-veblen-teoriya-prazdnogo-klassa>.
5. **Kaspyrov, A.B.** (2001). *Upravlenye ustojchivym razvytyem predpriyatija*. [Management of sustainable development of the enterprise]. Abstract of Ph.D. Thesis. 08.00.05. SHS EU. Saratov. Russia.
6. **Mova V.V., Kolobushkin Ju.P.** (2004). *Sistemnyj pohod v jekonomike* [System campaign in the economy]. PP NV. Kyiv. Ukraine.
7. **Ponomarenko, V.S.** (2009). *Sovremennye problemy modelirovaniya sotsyal'no-ekonomicheskikh system*. [Modern problems of modeling socio-economic systems]. In Ponomarenka, V.S., Klebanovoj, T.S., Kyzyma, N.A. (ed.) YD «YNZhEK». Kharkiv. Ukraine.
8. **Lahodiienko, V.V., Holodoniuk, O.M., Mil'cheva, V.V.** (2018). «Strategic solutions for market promotion of an innovative product from secondary raw materials of winemaking». *Ekonomika kharchovoi promyslovosti*. vol. 10. issue 3. pp. 41-47.
9. **Syrotyuk, H.** (2018). «Conceptual principles of sustainable development of agrarian enterprises». *Ahrarna ekonomika*. vol. 11. no. 3-4.
10. **Solonenko, Yu. V.** (2019). *Orhanizatsijno-ekonomichnyj mekhanizm upravlinnia pidpriemstvamy simejnogo biznesu*. [Organizational and economic mechanism of management of family business enterprises]. Abstract of Ph.D. Thesis. 08.00.04. Donets'kyj natsional'nyj universytet imeni Vasylia Stusa. Vinnytsia. Ukraine.

Abstract

Torokhtii B., Krasnorutskyy O. *The structure of the external environment of macroeconomic factors*

shaping the economic stability of agricultural enterprises.

The structure of external environment of macroeconomic factors of formation of economic stability of agrarian enterprises is investigated in the article, in particular the basic factors of external environment which are capable to give new opportunities to formation of economic stability of enterprises are allocated, in particular: forecasted preferences of consumers; fluctuations in national exchange rates; changes in the behavior of competitors; changes in national and international standards of product quality and safety standards; changes in the interests of business owners; changes in global stock markets; level of future technologies; level of state regulation; parameters of the institutional environment of the economy. A comparison of the main characteristic socio-economic parameters, which is the basis for ensuring economic stability, in industrial and modern information and innovation economy. The essence of these parameters in the industrial economy differs significantly from the essence in the modern information and innovation economy, especially in strengthening the role of intellectual factors of production. It is established that the institutional environment of agricultural enterprises is the embodiment of macroeconomic factors, which, on the one hand, are perceived by economic entities as an established institutional framework, on the other - able to transform as a result of active use of legal (civilized lobbying) and illegal (corruption) of the nature of business structures interested in expanding opportunities for economic stability. Lobbying is considered as an effective mechanism for influencing the institutions of the adjustment and motivation bloc on the trajectory of the institutional framework for the interaction of economic entities by consolidating the efforts of stakeholders. Based on the structuring of the consequences of lobbying, it is determined that their direction depends on the tools used to realize narrow group interests. Creating a culture of lobbying based on legal instruments has the potential to gain economic security at the national level as a result of ensuring the desire of farmers to achieve economic sustainability (this is due to the key role of the agricultural sector in macroeconomic processes).

Keywords: economic stability, institutional environment, institute, external environment, lobbying, agricultural enterprises.

Стаття надійшла до редакції 19.02.2021 р.

Бібліографічний опис статті:

Торохтій Б. Г., Красноручий О. О. Структура зовнішнього середовища макроекономічних чинників формування економічної стійкості аграрних підприємств. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2021. № 3. С. 5-10.

Torokhtii B., Krasnorutskyy O. The structure of the external environment of macroeconomic factors shaping the economic stability of agricultural enterprises. *Actual problems of innovative economy*. 2021. No. 3, pp. 5-10.

УДК 005.952.2; JEL classification: Q10
DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2021-3-2>

ЛЕВЧЕНКО Аліна Віталіївна, асистент кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, ORCID ID: 0000-0003-2692-1863

ВЛАСЕНКО Тетяна Анатоліївна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, ORCID ID: 0000-0002-9515-2423

**МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ПІДПРИЄМСТВА**

Левченко А. В., Власенко Т.А. Методичний підхід до оцінювання рівня ефективності формування та використання трудового потенціалу підприємства.

У статті проаналізовано існуючі методичні підходи, встановлено, що існує два принципово різних методичних підходів до оцінювання трудового потенціалу, один з яких ґрунтується на оцінюванні якісних показників, а інший - на оцінюванні кількісних. Запропоновано методичний підхід до оцінювання ефективності формування та використання трудового потенціалу суб'єктів економічних відносин як синтезу суб'єктної та об'єктної складової, де перша характеризує безпосередньо кадри підприємства в розрізі їх особистісних, психофізичних, компетентнісних, мотиваційних та інших якостей, а друга відображає підприємство як множину взаємозв'язаних підсистем, де опосередковується реалізація трудового потенціалу для виконання трудових функцій, до яких віднесено планування; відбір, набір і найм кадрів; адаптацію персоналу; розвиток кадрів (навчання, перекваліфікація та підвищення кваліфікації); кар'єру та ротацію кадрів; відносини ієрархії; соціалізацію; координацію; соціальний захист та безпеку).

Ключові слова: трудовий потенціал, оцінка трудового потенціалу, об'єктна складова, суб'єктна складова.

Постановка проблеми. Трудовий потенціал підприємства є складною та багатовекторною категорією економічної науки, природа якої була детально розглянуто в попередніх підрозділах роботи. Складність оцінювання даної категорії пов'язана із її змістом. З одного боку, трудовий потенціал

об'єднує здатності, спроможності, вміння, навички, досвід та компетенції окремих працівників, але вони реалізуються виключно в ході виробничої діяльності підприємства, поєднуючись із засобами виробництва в процесі відтворення. Формування трудового потенціалу реалізується первинно за межами